

REMISSVAR

2026-05-18

Dnr: BO 2026–0063

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av betänkandet Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar (SOU 2026:13)

(dnr Ju2026/00322)

Barnombudsmannens yttrande grundar sig på uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen tar emot ett stort antal remisser och har inte möjlighet att lämna synpunkter på alla. Även för remisser av betänkanden och promemorior som har direkt betydelse för barn och deras rättigheter lämnar Barnombudsmannen många gånger inte synpunkter eller avgränsar svaret.

Barnombudsmannen avgränsar yttrandet över aktuell remiss till övergripande synpunkter.

Samhället måste agera – samlat och i alla skeden

Barnombudsmannen delar utredningens bild av att allt fler barn och unga riskerar att involveras i grov och organiserad brottslighet och att denna utveckling utgör en allvarlig samhällsutmaning. Situationen synliggör ett svek från vuxenvärlden och ett misslyckande i ansvariga myndigheters förmåga att i tid identifiera och möta barns behov och rätt till skydd, stöd och trygga uppväxtvillkor.

För varje minut som går och ingen gör något för att hjälpa barn, så blir det bara värre.” kille

Detta berättade en av de många barn och unga som Barnombudsmannen lyssnat till under 2024 i anknytning till myndighetens arbete med rapporten om brottsförebyggande arbete och hur barn kan skyddas från att utnyttjas i kriminella aktiviteter.¹ Barn och unga som Barnombudsmannen har träffat under 2024 och 2025 – frihetsberövade, misstänkta eller dömda för brott – har återkommande beskrivit att vuxenvärlden varken reagerat eller agerat i tid. De har betonat: “Ni måste hinna före de kriminella.” och “Vad mer krävs för att ni ska förstå allvaret”.²

I samtalen som Barnombudsmannen haft med frihetsberövade barn och unga framkommer att majoriteten har levt i en utsatthet långt innan de hamnade i

¹ Barnombudsmannen (2025), “För varje minut som går och ingen gör något för att hjälpa barn, så blir det bara värre.”, en återrapportering av ett regeringsuppdrag om brottsförebyggande arbete och hur barn kan skyddas från att utnyttjas i kriminella aktiviteter.

² Barnombudsmannen (2025), “Ni måste hinna före.”, Barns och ungas berättelser om att vara frihetsberövad.

kriminalitet. Barnen och de unga beskriver en uppväxt präglad av olika former av våld, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, otrygghet och bristande vuxennärvaro. Samtidigt har insatser saknats, varit otillräckliga eller inte anpassats efter barnets faktiska behov – vare sig för att skydda barn från våld och exploatering eller för att förhindra att de dras in i kriminalitet. En av de unga tjejer som Barnombudsmannen har samtalat med beskriver sin situation så här:

"Jag fick ingen hjälp av socialtjänsten när jag berättade hur jag har det hemma, jag fick inte göra någonting, inte gå ut, ha kompisar och bara våld våld våld. Och jag kände mig tvungen att gå till kriminella för att få skydd. För skolan eller socialtjänsten hjälpte mig ingenting."

Samhällets agerande måste vara uthålligt och anpassat efter barnets situation, oavsett om barnet befinner sig i en tidig riskfas, är på väg in i kriminella miljöer eller redan har begått allvarliga brott. Det förutsätter att myndigheter arbetar samordnat och med träffsäkra insatser utifrån varje barns individuella behov.

Barnombudsmannen vill betona vikten av att de förslag som lämnas i utredningen, om de skulle genomföras, ses som en del av en större helhet. Som utredningen lyfter utgör även det brottsförebyggande arbetet väsentliga delar som barns rätt till en fungerande skolgång, meningsfull fritid och tillgång till stödjande vuxna. Som en frihetsberövad kille Barnombudsmannen träffat uttryckte:

"Vänta inte till tonåren. Barn och unga behöver hjälp när de är små. Alla på förskolan ser och hör, och redan då måste samhället gå in och hjälpa barn på rätt sätt."

Det är även viktigt att betona att barn och unga som Barnombudsmannen samtalat med vittnar om att åtgärder ofta satts in först när barnet eller den unge själv har utvecklat ett utåtagerande beteende. Många av barnen och de unga har haft kontakt med flera myndigheter, inklusive socialtjänsten, innan de placerats i samhällsvård eller frihetsberövats inom ramen för en brottsprocess. I flera fall har orosanmälningar förekommit sedan tidig ålder. Trots detta berättar många av barnen att de sällan har fått frågor om hur de haft det hemma eller om den utsatthet de levt i. En kille uttrycker det på följande sätt:

"Utredningarna blev bara tomma ord på papper utan riktig hjälp. Socialtjänsten pratade bara med min mamma. Ingen frågade mig eller mina syskon hur vi mådde eller vad vi behövde för hjälp."

13.2.3 Deltagandebrottet och 13.2.4 Samröresbrottet

Barnombudsmannen instämmer i att det finns ett behov av att stärka samhällets möjligheter att bekämpa organiserad brottslighet och bryta de strukturer som innebär att barn och unga rekryteras, utnyttjas eller dras in i allvarlig kriminalitet. En kriminalisering av deltagande i och samröre med en kriminell sammanslutning skulle kunna bidra till att brottsbekämpande myndigheter kan ingripa tidigare och komma åt etablerade rekryteringsstrukturer och "möjliggörare". Detta skulle kunna vara en del av ett bredare vålds- och brottsförebyggande arbete för att skydda barn och unga.

Barnombudsmannen är mot denna bakgrund i grunden positiv till att det införs en reglering som kriminaliserar vuxnas medverkan i kriminella sammanslutningar.

När det gäller förslagets tillämpning på barn och unga vill Barnombudsmannen framhålla att konsekvenserna av förslagen inte är tillräckligt utredda, samtidigt som förslagen innebär ett långtgående straffansvar.

Utredningen anger att den inte har haft möjlighet att genomföra en egen bredare och djupare analys av hur utredningens förslag till ny lagstiftning förhåller sig till olika tänkbara konsekvenser för barn utan i stället haft samtal med företrädare för Barnombudsmannen, samt inhämtat befintlig forskning och rapporter.

Utredningen beskriver att den genom att ta del av detta material fått ett, enligt utredningens uppfattning, fullgott underlag att beakta i fråga om barns erfarenheter och åsikter kring sådant som har betydelse för utredningens arbete och lagförslag. Samtidigt beskrivs också att de långsiktiga konsekvenserna av utredningens förslag framstår som ovissa särskilt i förhållande till barn, eftersom förslagen inte kan betraktas isolerade. På straffrättens område har en rad lagändringar med stor påverkan på barn genomförts eller är på väg att genomföras, och den sammanlagda betydelsen av dessa och utredningens förslag är svåra att överblicka.

Barnombudsmannen anser att det underlag som utredningen tagit del av i och för sig utgör ett relevant kunskapsunderlag, men att det har tydliga begränsningar. En tillräcklig analys av konsekvenser för barn och unga har inte gjorts. Det framgår vidare inte att barn och unga har getts möjlighet att själva komma till tals eller bidra med sina erfarenheter i relevanta delar. Enligt barnkonventionen har barn och unga rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem. Deras perspektiv är centrala för att säkerställa att föreslagna åtgärder blir träffsäkra och att barnets bästa beaktas i första hand.³ En analys av konsekvenser för barn och unga är en grundläggande förutsättning vid förslag som rör deras rättigheter och livssituation. Avsaknaden av en tillräcklig analys begränsar förståelsen för hur förslagen kan komma att få för konsekvenser för olika grupper av barn och unga i praktiken. Det begränsar även möjligheten att göra bedömningar gällande eventuella behov av kompensatoriska åtgärder.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit utredare Linnéa Jaurell. I den slutliga handläggningen av ärendet har även biträdande avdelningschefen och chefsjuristen Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom
Barnombudsman

Kopia till
ju.L5@regeringskansliet.se

³ Artikel 3 och 12